

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		K044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		7 беттің 1 беті

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ медицина колледжі

**«Фармацевтикалық тауартану» пәні бойынша
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ**

№3 тақырып: «Тазалық және гигиеналық бұйымдар. Науқасты күту бұйымдары. Медициналық техника бұйымдары мен фармацевтикалық тауарлардың жіктелуі»

Мамандығы: 0306000-Фармация

Курсы: 3

Семестрі: 5

Құрастырушы: Баркизатова Г.Б.

Шымкент, 2020

ONTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		K044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		7 беттің 2 беті

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасының мәжілісінде қаралып, бекітілді.

Хаттама № «19» «25» 05 2020 ж.

Каф. мен., фарм.ғ.д., профессор Шертаева К.Д.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		К044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		7 беттің 3 беті

1. Сабақтың тақырыбы: Тазалық және гигиеналық бұйымдар. Науқасты күту бұйымдары. Медициналық техника бұйымдары мен фармацевтикалық тауарлардың жіктелуі.

2. Сағат саны: 4 сағат

3. Сабақ түрі: тәжірибелік

4. Сабақтың мақсаты:

- **Оқыту:** оқушыларды резенкеден жасалған материалдарды сақтау ережелерімен таныстыру.
- **Тәрбиелік:** оқушылардың фармация мамандығын меңгеруде фармацевтикалық тауартануды білуі халыққа фармацевтикалық көмек көрсетуде дұрыс патриоттық сезімін қалыптастыру
- **Дамыту:** Фармацевтикалық тауартану тұрғындарды медициналық және дәрілік заттар көмегін көрсетуді ұйымдастыруды жаңа фармацевтикалық концепциясы барысында дамыту.

5. Оқыту әдісі: Семинар, презентация, кроссворд.

6. Материалды-техникалық жабдықталуы.

а) техникалық құралдар: компьютерлер, интерактивті тақта, мультимедиялық құрылғы.

ә) көрнекі және дидактикалық құралдар: студенттерге арналған нұсқаулық, мультимедиялық қамсыздандыру

б) оқыту орны: 217 аудитория

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Шертаева К.Д. Жанбырбаева А.Д. «Медициналық және Фармацевтикалық тауартану». Шымкент, 2011;
2. Васнецова О.А. Медицинское и фармацевтическое товароведение - Практикум М.: Изд. Группа «ГЭОТАР - медиа» 2005-704 с.
3. Умаров С.З. и др. Медицинское и фармацевтическое товароведение: Учебник/ - М.: ГЭОТАР – Мед. 2004-368 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан. Под.ред. Махатова Б.К. – Шымкент. -2005. –246 с.

8. Ұйымдастыру кезеңі: 11 мин 6%

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казакстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	К044-40/19-2020 7 беттің 4 беті
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	

Оқушылардың сабаққа қатысуын тексеру
 Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру
 Сабақтың мақсаты мен міндеті.

- 9. Оқушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру: 27мин 15%
- 10. Жаңа сабақты түсіндіру: 54мин 30%
- 11. Оқушылардың өз бетінше атқаратын жұмысы: 63мин 35%
- 12. Жаңа тақырыпты бекіту: 18мин 10%
- 13. Сабақты қорытындылау: 3,5мин 2%
- 14. Үйге тапсырма беру: 3,5мин 2%

АҚПАРАТТЫҚ-ДИДАКТИКАЛЫҚ БЛОК

Резеңке – көп компонентті жүйе. Каучуктердің түрлері /табиғи және синтетикалық/. Латекс.

Резеңкенің құрамы:

1. Каучуктер – нақты табиғи: гевейдан, каучуктік, синтетикалық (спирттен-дивинил стирол)
2. Вулканизаторлар: күкірт, селен, кремний, циклогексан.
3. Вулканизациялауды тездеткіштер: РвО, МдО, цинк оксиді, NaOH, KOH, сөндірілген әк, қорғасын галеті.
 Активаторлар: майлы қышқылдар, уротропин, металдар тотығы.
4. Толықтырғыштар: цинк, тальк – ақ резеңке каолин немесе бор.
5. Газ ысығы – қара резеңке, пемза, ағаш желімі – түсті резеңке.
6. Тотығуға қарсы қолданылады: неозан, бетта-нафтол, нафталамин.
7. Бояғыштар: цинк, бор, ақ топырақ – ақ түс, темір тотығы – қоңыр түс, киноварь және сурьма – қызыл, ультрамарин-көк түсті, хром тотығы-сары түс.
8. Жұмсартқыштар: майысқақтық, иілгіштік, созылғыштық қасиет береді.
 Олар вазелин, керосин, гидрон, минералды май, парафин, скипидар, өсімдік майлары (зығыр және кастор майы).
9. Арнайы заттар: Рентген қосып алатын қорғасын.

Резеңкені алуда негізгі шикізат ретінде каучук қолданылады.

Табиғи каучукты гевея деп аталатын Бразилия ағашының шырынынан алады. Ол үшін ағашты тесіп түтік арқылы ағаш шырыны-латексті алады. Латекс гевея ағашының тамыры мен кейбір тропикалық өсімдіктердің құрамында болады.

1928-1930ж.ж ғалым Лебедев синтетикалық каучукты алды.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	К044-40/19-2020 7 беттің 5 беті

Синтетикалық каучукты техникалық спирттен Лебедев тәсілі бойынша алады. Арнайы катализаторлар көмегімен техникалық спиртті бутадиион газына айналдырып, бутадиионнан синтетикалық каучуктың негізін алады.

Реэкені вулкандану тәсілмен каучукты өндеп алады, оның құрылымының өзгеруіне алып келеді. Вулкандану тәсілі ыстық және салқын болып бөлінеді.

Тазалық гигиеналық реэке бұйымдары- реэкеден жасалған, ауруларды күту, санитарлы-гигиеналық және емдік іс шараларды орындау үшін қолданылатын фармацевтикалық тауарлар тобы.

Реэке технологиясы

Үлкен жабық араластырғыш машиналарда каучукті жалпақ топырақша күйінде және басқа компоненттерді арнайы рецептура бойынша, реэкенің сортына, түсіне байланысты салады. Атмосфералық қысым – 8-10 атм және 100-110⁰С қызуда араластырғыш ішінде айналып тұратын аударғыш канатшалар реэкелік масса пайда болғанға дейін айналып тұрады.

1. Формалау әдісімен бұйымдар жасау:

Араластырғыш машиналардан дайын болған реэке айналып тұрған барабанға келіп түседі, одан жалпақ қағаз беттері сияқты болып шығарылады. Реэке массасының берілу жылдамдығы мен беттердің қалыңдығы арнайы реттеу аппаратымен реттеліп отырады. Әр түрлі өрнектер мен кесінділер алу үшін цилиндрдің валына бедерлі суреттер түсіріледі. Осылай цилиндрдің валы арқылы өткізілген беттердің бетінде әр түрлі өрнектер мен суреттер түсіріледі. Дайын болған реэкекелерді суытады да талық ұнтағын сеуіп тастайды. Арнайы цехтерде реэке кесетін станоктар әр түрлі формалар кесіп шығарады, одан кейін дайын пішінділер желімдеу цехтарына жіберіледі. Бұдан басқа да әр түрлі бұйымдар жасауға арналған темір пресстер бар.

2. Түтікше бұйымдар:

Түтікше бұйымдар арнайы шприц- машиналарға реэке массасын салу арқылы алынады. Қыздырылған реэке массасы арнайы вал арқылы мундштукке беріледі. Мундштук арқылы өткізілген реэке лента стержень пішінді болып шығады. Стержень жолында біліктер орналастырылады. Олардың әр түрлі өлшемдері болады. Осы білік арқылы өткенде түтікшелер пайда болады.

3. Қалқан дайындау әдісі.

Қолдың пішіні орнатылған барабанда латекс құйылған ваннада айналып тұрады 2-3 айналымда – хирургиялық қолғаптар, ал 5-6 айналымда- анатомиялық қолғаптар шығарылады. Ал малу әдісі бойынша емізіктер , түтікшелерге арналған түтікте /пипетка/ және саусақшалар алынады.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 7 беттің 6 беті

Резеңкеден жасалған бұйымдардың регенерациясы

1. Резеңке қолғаптары немесе жұқа резеңке бұйымдар бұзылғанда 15 минутқа 5% нашатыр спиртінің жалпы ерітіндісіне салады, одан алып 10-15 минут глицеринді жылы суға салады.
2. Қалың қабатты бұйымдарды (жылытқыштар, мұз салғыштар) ыстық вазелин майына салып, шығарған оң ұмаждай отырып қалпына келтіруге болады.

Резеңкенің сапасының көрсеткіштері

Зауытта резеңке бұйымдарын физикалық-механикалық көрсеткіштерін яғни тауартанулық талдауын жүргізеді. Ол үшін сапасын анықтайды: беріктігін, созылуын, үзілу беріктігін.

1. Созылу көрсеткішін анықтау – ол үшін резеңке лентаны созып тұрып, ұзындығын өлшейміз және созылу нәтижесінде үзіліп кетеді, сол үзілген ұзындығын өлшейміз және созылу нәтижесінде үзіліп кетеді, сол үзілген кездегі резеңке лентаның ұзындығын өлшейміз. Одан соң үзілгенге дейінгі және үзіліп кеткеннен кейінгі ұзындығын өлшеп пайыздық қатынасын шығарып, көрсеткіш бойынша анықтаймыз.

2. Үзілу беріктігі – 1см аралығындағы салмақты анықтаймыз. Ол үшін жүк іледі де, қанша кг жүк көтереді, яғни лента үзіліп кеткенше саламыз, лента үзілгенде салмақты анықтаймыз.

3. Резеңкенің созылуының қалдық көрсеткіш – ол алғашқы кездегі ұзындықпен үзілген кездегі ұзындықтың ара-қатынасы.

Резеңкеден жасалған бұйымдардың сақталуы

Резеңкеден жасалған бұйымдардың жақсы, тығыз жабылған шкафта, түтікше бұйымдарды ілінген күйінде талькпен опаланып сақталынады. Резеңке бұйымдарды тіке түсетін күн сәулесінен, ыстық, жылы температурадан қорғап, қалыпты температурада сақтау керек және жылытушы құралдардан алыс жерде сақтау керек. Резиналы бұйымдарды сақтау мерзімі алғашқы материалдық сапасына, бұйым конструкциясына, вулканизациялау әдісіне, сақталу әдісіне және эксплуатация тәртібіне байланысты.

Таңбалануы (маркировкасы)

Зауытта өндірілген резеңке бұйымдардың маркировкасы болу керек, штампты жуғанда кетпейтін бояумен боялу керек және онда зауыт нөмірі, резеңкенің сорты, шығарылған күні, жылы көрсетілуі керек.

Резеңке бұйымдарының топтасуы

Қуысты формалау әдісімен резеңке бұйымдары: жылытқыштар, мұз салғыштар, төсенгіш дөңгелектер, спринцовкалар, қынап дөңгелектері, медициналық кленка, резеңке зәр қабылдағыштар.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 7 беттің 7 беті

Түтікшелі эластикалық бұйымдар: ауа өткізгіштер, интубациялық түтіктер, дуоденальды зондтар, газ өткізгіш түтіктер, катетрлер (Петцер, асқазандар еміздіктер ирригаторлық сапты аяқ цилиндр тәрізді), ағзадан сұйықтықты алуға немесе енгізуге, лабораториялық асқазан зондтары.

Латенкстан жасалған бұйымдар: хирургиялық қолғап, анатомиялық қолғап, презервативтер, саусақшалар, түтіктер, (дренажға, қан алмастыруға, арналған түтіктер).

Жылытқыштар

Герметикалығын тексеру үшін жылытқышты 2/3 көлемде ыстық сумен толтырыңыз, тығынды винттеңіз. Жылытқышты немесе жүктің астындағы болуының жеңіл түрдегі өтілдің кезіндегі ауа немесе судың сорылуының байқалуы.

Мұзға арналған көпіршіктер

Мұзға арналған көпіршіктің саңылаусыздығын тексеру үшін оны боялған сумен толтырыңыз, тығынды винттеңіз, құрғатып сүртіңіз, көпіршікті тығынмен төмен қарай сүзгіш қағазбен жауып, оны 2 сағатқа қалдырыңыз. Қағаздағы бояудың іздері болмауы тиіс/ суднаның сапасын салыстырмалы түрде тексереді/.

Спринцовка

Спринцовканың баллонмен ұшының саңылаусыздығының қосылысын тексеріңіз: ауа қосылыс орнында өтуі тиіс емес. Спринцовка секундтың нақтылы бір бөлігінде сумен толтырылуы тиіс, әр түрлер мен өлшемдері үшін әр алуан.

Қолғаптар

Қолғаптардың саңылаусыздығын тексеру үшін оны ауамен толтырыңыз, қолғаптың манжеткасын айналысына айналдыра жабыңыз және қыса отырып, ауаның өтпеуіне көз жіберіңіз. Ауаны суға толтырып, оның саңылауын жеңіл түрде байқауға болады.

15. Бақылау сұрақтары:

1. Каучук түрлерін атаңыз.
2. Резеңкені дайындаудың қандай әдістері бар.
3. Резеңкеден жасалған бұйымдарды атаңыз және сипаттама беріңіз.
4. Латекстен қандай бұйымдар алынады.
5. Резеңке бұйымдардың топтасуы.
6. Резеңкеден жасалған бұйымдардың сақталуы.